

דף כא.

עין משפט א.ב.

חור"מ סימן מו סעיף י

עין בסעיף הקודם

חור"מ סימן מו סעיף יא

יא. אמר אחד מהעדים ^י זה כתב ידי, והעיד הוא ועוד אחד על כתב ידו של השני, אין זה קיום לשטר שהרי שלושת רביעי ממון יוצאים ע"י עד אחד.

עין משפט ג.ד.

חור"מ סימן מו סעיף יג

יג. שניים החתומים על השטר ^ו ומת אחד מהם, צריך שני עדים אחרים להעיד על חתימתו, דאין העד החי יכול להצטרף עם אחר להעיד על חתימת המת, שא"כ יצאו שלושת רביעי ממון ^ע ע"פ עד אחד,

עין משפט ה.

חור"מ סימן מט סעיף ב

ד. נתקיים בבי"ד שהוא כתב ידו, ^פ אין לו אלא דין מלוה ע"פ בעדים,

ג. וזוכר עדותו, דאם לא כן צריך עוד עד על כתב ידו של עצמו, והוי חצי ע"י עצמו ומתקיים השטר בכך. וכך הכריח בפעמוני זהב סעיף י"א. וכמסקנת הגמ' בכתובות כ"א ע"א.

והאפי' יאמר העד שאומר זה כתב ידי וזוכר עדותו, שכל עדותו רק על כתב ידו ולא על מנה שבשטר, לא מהני דודאי על מנה שבשטר הוא מעיד לרבנן. נתיבות ס"ק כ"ב.

ס. ה"ה הלך למדינת הים סמ"ע וש"ך.

ע. ואם לא נמצא אלא החי שיכול להצטרף עם עוד אחר. כותב עדותו בפני עדים אפי' על חרס ומשליכו בבי"ד עד שיוחזק שזה כתב ידו, ובא לבי"ד ומעיד עם אותו אחר על כתב יד חברו שמת שזה כתב ידו.

ואם עד זה כתב עדותו בפני בי"ד ולא בפני עדים על חרס וזרקו בבי"ד. הניח דבר זה הש"ך בצ"ע דשמא הוי כאילו העיד בבי"ד שאז ודאי אינו מועיל שוב מה שיבואו אח"כ עדים דהוי יתר כנטול דמי כיון שכבר העיד.

פ. בתרא קע"ו.

את הספרים של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

ואינו גובה לא מן היורשים, ^ז ולא מן הלקוחות, אלא ממנו אם הודה שלא פרע. ואם טוען פרעתי ^ק נשבע היסת ונפטר, ואינו יכול לטעון שטרך בידי מה עושה, שאינו חושש להניחו בידו כיון שאינו שטר גמור.

ב. ה. המודה במקצת בכתב ידו, נשבע ^ר שבועת התורה, ואם כפר ואמר שאינו כתב ידו ^ש ונתקיים בבי"ד או בעדים שהוא כתב ידו הרי זה ^ת הוחזק כפרן ומשלם, ואם לא נתקיים הכתב יד הרי זה נשבע היסת ונפטר.

הגה: ו. י"א ^א דאין אדם נאמן לטעון פרעתי על כתב ידו, ואין לדיין בזה אלא מה שענינו ראות.

ב. ז. הוציא עליו כתב ידו שחייב לו, וטוען ואומר אמת כי היא חתימתו

צ. משום שאין לו קול, וכן אינו קודם למלוה מאוחר בשטר המאוחר דשםא פרע, ואף אם המלוה מודה שלא פרע אינו נאמן בהודאתו לחוב לאחרים דחוששין לקנוניא, נתיבות ס"ק ה'.

ק. ואפי' טוען פרעתי אחרי שנתקיים הכתב יד מ"מ נאמן, כיון דאין קול לכת"י. ש"ך ס"ק ז'.

ר. ובשטר או כתב יד שיש בו נאמנות שאינו יכול לכפור, אין ההודאה במקצת במה שכתב בו מחייבו שבועה דאורייתא, כ"כ בש"ך ס"ק ח'.

ש. אפי' ע"י דימוי חתימות מב' שטרות הוי קיום מעליא, אפי' בכת"י שצריך בו קיום מן התורה, סגי ע"י דימוי, אבל בשאר דברים שמקילין בהם בקיום שטרות מדרבנן, כמו שלא צריך שיהיה בפני בע"ד, או להעיד בגורלן מה שראו בקוטנן, לא מועיל בכת"י שצריך בו קיום מן התורה וע"כ בקיום כת"י צריך שיהיה בפני בע"ד, וכן אם יבואו לקיים כת"י ע"פ זכרונם שזה כתב ידו של פלוני שראינו כשהיינו קטנים לא מועיל כיון שקיום כתב יד צריך קיום מן התורה. ש"ך ס"ק י"ב.

ת. אפי' לא טען לכפור בהלואה אלא טען שכתב יד מזויף. ובשטר שטוען בו מזויף ישנה מחלוקת בסי' פ"ב אם הוחזק כפרן כשנתקיים השטר. ואם אמר רק לא לויתי על כתב יד ואח"כ נתקיים הכת"י ודאי הוחזק כפרן, נתיבות ס"ק ט'.

א. טור בשם הרמ"ה והמגיד בפ' י"א מהלכות מלוה והנ"י והמרדכי. וצ"ל דנתקיים הכתב וגם כתוב בו נאמנות וכמו שכתב השו"ע בסעיף ב'. ומה שכתב הרמ"א שבזה אין לדיין אלא מה שענינו ראות כ"כ הריב"ש סי' תנ"ד. והש"ך מסיק דהעיקר כדעה ראשונה של המחבר ואפי' לומר קים לי בתפיסה לא מהני, נתיבות ס"ק י'.

את הספרים של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל,
ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

אבל מעולם ^ב לא חתמתי על הודאת הלואה, אלא שכחתי וחתמתי שמי בסוף המגילה, וזה מצאה וכתב עליה, או שטוען אמנה היא, אבל לא לויתי הלואה זו מעולם, נאמן בשבועת היסת ^ג מיגו שהיה טוען פרעתי, אם לא שכתוב בו נאמנות שאינו יכול לטעון פרעתי ^ד אחרי שנתקיים הכתב ידו דאם פרע לא היה לו להניחו אצלו.

עין משפט ו.

ח"מ סימן לט סעיף א

א. המלוה את חברו ^ה בעדים, או ^ו שהודה בפני עדים שהוא חייב לו, הוא מלוה על פה, ^ז שאינו גובה מנכסים משועבדים. אבל המלוה את חברו בשטר גובה ממשועבדים, אפי' לא כתב אחריות

ב. ובעינן שטוען בודאי, אבל בטוען שמא לא חתמתי שמי לא הוי טענה לפוטרו במיגו כ"כ הב"י בשם התרומות. וגם בטענה שפלוני מצאה, צריך לטעון לא בדרך אפשר, אלא טענה ברורה שפלוני מצאה, נתיבות.

ג. ואם נאמן לטעון טעיתי במיגו דפרעתי עיין בסי' קכ"ו סעיף י"ג פלוגתא בזה.

ד. ואם לא נתקיימה חתימתו וטען פרעתי נאמן בשבועת היסת.

ה. משנה בתרא קע"א ע"א. כעולא שם.

ו. סנהדרין ט' ע"א ורש"י שם, ובתרא מ'. וכתב הסמ"ע ס"ק א' בשם הג"א דבהודאה לא מהני לגבות ממשעבדי גם בקנין אם לא שקנו מידו לפורעו לזמן ידוע. ולא אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד בהודאה, והש"ך הביא מבדק הבית דמועיל הקנין גם בכה"ג.

ז. הטעם שאינו גובה מנכסים שמכר, משום הפסד לקוחות, שהם לא ידעו מההלואה, דעדים בלא שטר לא עושים קול. אמנם כשהקנה לו בקנין בפני העדים אומרים שבעין יפה הקנה לו ואינו מקפיד שיוציאו קול וגובה ממשועבדים כדלקמן, ודוקא כשאותם עדים לפנינו וזוכרים זמן הקנין, וה"ה גם במלוה בשטר שאינו גובה ממשועבדים אא"כ יש שטר ביד המלוה ונזכר בו זמן הקנין, שאז גובה מאותו זמן. כ"כ הסמ"ע. ודעת הש"ך שאין לחלק בין אותם עדים שראו הקנין, או עדים אחרים שידעו שהיה קנין. והש"ך האריך אי שעבודא דאורייתא או לא, והסיק שזה ספיקא דדינא. ובשבות יעקב סי' ט"ז האריך והעלה דהעיקר כהסוברים דשיעבודא דאורייתא. ואף דפריעת בע"ח מצוה לא יורדים לנכסיו למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא. ועיין בקצות ס"ק א'.

ח בשטר, דקימ"ל אחריות טעות סופר.

א. ב. אם יש עדים שקנו מידו על ההלוואה, אפי' לא נכתב שטר, גובה ממשעבדי.

ח"מ סימן סט סעיף א

א. הוציא עליו י כתב ידו שחייב לו, גובה מנכסים כ בני חורין, בין בכתב ידו וחתם למטה, בין בכתב יד אחר וחתם ל למטה. וה"ה בכתב ידו ולא חתם, אלא כתב אני מ פלוני חייב לך מנה.

א. ב. בכתב יד אחר י צריך שחתימתו תהיה למטה ולא למעלה, ובכתב ידו אפי' חתימתו למעלה מהני.

ח. דחזקה שאדם לא מוציא כספו בחינם, עיין בסי' מ"ט סעיף ב'. ואפי' יודעים שלא התנה שיהיה באחריות, אומרים שטעות המוכר או המלוה הוא, ורק בערב או בהודאה לא אומרים ט"ס. נתיבות ס"ק ג'.

ט. מכתובות ק"ב ע"ב. ודלא כנ"י ברמ"א ורשב"ם בבתרא מ'.

י. ממשנה בתרא קע"ה ע"ב.

כ. ואפי' למ"ד שיעבודא דאורייתא, מ"מ היות ואין לו קול אינו טורף ממשועבדים, סמ"ע ס"ק א'.

ל. טור בשם הרמב"ן, וראייה מדתנן בגיטין פ"ו ע"א כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כשר. ומפרש בירושלמי דג' גיטין הללו גובין מבני חורין.

וה"ה אם כתב בראש השיטה וחתום באותה שיטה עצמה דכשר, כך הכרעת הש"ך בס"ק ב' שהביא מחלוקת בזה.

מ. ואפי' לא כתב שמו אלא כתב אני חייב לפלוני כך וכך, כיון שהוא כתב ידו חייב, ולכן הפיתקאות שהותפין מוציאים זע"ז הואיל והוא כתב ידם אע"פ שאין חתימה כלל גובין בו מבני חורין.

אבל אם טוען על כתב ידו שלא כתבו רק לטופס בעלמא, כתב הריטב"א בשם רבותיו דנאמן, אבל בשותפין שאני כיון שנהגו בכך אינו נאמן, ש"ך ס"ק ד'.

נ. דשמא חתם שמו בראש המגילה, ומצאו אחר וכתב תחתיו, אבל כשהכל כתב ידו אין לחשש לזיוף. ואפי' כשאינו טוען כך אנו טוענים לו, סמ"ע ס"ק ב'.

את הספרים של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל,
ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

הגה: ג. כתב בכתב ידו: חתימת ידי דלמטה תעיד עלי כמאה עדים ס דינו כשאר כתיבת ידו.

עין משפט ז. חו"מ סימן ל סעיף יב

יא. יב. יד. העיד עד אחד בבי"ד זה, והשני בבי"ד אחר, ע יבא בי"ד אצל בי"ד חבירו ויצרפו עדותן. פ אבל אחרים ששמעו אינם יכולים להצטרף דהוי עד מפי עד.

חו"מ סימן מו סעיף יד

יד. אם אין מכירים לא חתימת העדים ולא חתימת הדיינים שקיימו השטר, ואחד מעידי השטר מעיד על כתב ידו, וב' עדים מעידים על חתימת אחד מהדיינים, או הדיין בעצמו צ אפי' אחר עמו מעיד על כתב ידו אינו מועיל שמה שמעיד זה אינו מעיד זה ק שהעד מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על חתימת העדים, וע"כ אם נתקיים כתב הסופר

ס. פי' ואינו גובה בו ממשעבדי סמ"ע ס"ק ד'.

ע. מבתרא קס"ה ע"א. וצריך שכל הבי"ד בשלימות שיבא אצל בי"ד חבירו, כ"כ הסמ"ע בס"ק ל"ד, דבמקצת בי"ד הוי עד מפי עד.

פ. אין לעדות עד אחד דין נחקרה העדות בבי"ד, אבל בי"ד שקיבל עד אחד ואח"כ עוד עד שני, יכולים להעיד לבי"ד אחר ולא הוי עד מפי עד, כ"כ הסמ"ע ס"ק ל"ה. ואם ב' עדים העידו בפני בי"ד זה והלכו והעידו עוד בפני בי"ד שני, וגם שלישי, כל אחד מכל הרכב בי"ד יכולים להצטרף ולדון ע"פ העדות שקיבלו, אולם כתב הסמ"ע שזה רק בדיעבד כגון בהלכו שני הדיינים האחרים למדינת הים.

בי"ד שקיבל עדות שלמה, ושניים מהדיינים הלכו למדינת הים, אין דיין אחד שנותר יכול להצטרף עם עוד עד אחד להעיד בפני בי"ד אחר, שזה מעיד שנתקבלה עדות בבי"ד, וזה מעיד שראה המעשה, ולא מצטרף. הגם שלגבי דיין זה, לא שייך עד מפי עד כי התקבלה העדות בשלושה. וכתב הסמ"ע שזה דלא כהעיר שושן בס"ק ל"ז.

צ. כך פירש בסמ"ע דברי השו"ע בס"ק מ"ב. דלרבותא נקט ע"ש.

ק. ואפי' העד מעיד סתם על חתימתו הו"ל כהעיד על מנה שבשטר סמ"ע ס"ק מ'. ומ"מ גובה בו מבני חורין. כמלוה ע"פ, פ"ת ממהרי"ט.

את הספרים של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

ועד אחד מבין העדים ^י לא הוי קיום.

דף כא :

חור"מ סימן מו סעיף כד

עין משפט א.

כד. שלושה שישבו לקיום השטר, ^ש ושניים מהם מכירים חתימת העדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו ^ת מעידים בפניו וחותם, ^א משחתמו אין מעידים בפניו וחותם.

כד. כה. מותר לכתוב בשטר לשון הקיום לפני שיתקיים, ^ב שאין כתיבת הקיום עיקר אלא החתימה. ויש חולקין.

ר. וגובה מבני חורין, והש"ך בס"ק מ"ב כתב דוקא כשהסופר מעיד בע"פ דהוי עד אחד בכתב ועד אחד בע"פ, אבל סופר בכתב ג"כ לא מהני אפי' לגבות מבני חורין. ע"ש. ש. כתובות כ"א ע"ב.

ת. וכתב הכ"מ בפ"ז מהלכות עדות אע"ג דלקבלת עדות בעינן ג', בדרבנן כגון קיום מהני אפי' בשעה שמעידים נעשים בעצמם דיינים בקבלת עדות זו עצמה, וכתב הרשב"א בתשובה תתקס"ט להכשיר עד החתום בשטר להיות דיין בקיום עד השני שחתם עמו. כ"כ בסמ"ע ובש"ך.

א. אפי' אחרים, דלאו במותב תלתא הוו כחדא, והוי שקר גמור, שבשעה שחתמו ונתקיים השטר בשני חתימותיהם לא היו בי"ד של שלושה, ונמצא שנתקיים שלא כדין, ש"ך ס"ק נ"ח.

ב. תוס' בדף כ"א ע"ב אהא דרב פפי, ורי"ף בפ"ב דכתובות מדף פ"ה ע"א דליתא לרב פפי.

ולפ"ז מותר גם לביה"ד להכין מעשה בי"ד והחלטות לפני מסירת הגט בפועל דהעיקר החתימה. אך ליש חולקין עדיף א"כ להזהר גם בזה שלא לכתוב לפני שנגמר הדבר. והש"ך כתב דהסברא הראשונה עיקר וזו דעת השו"ע בסתמא. ויש אומרים דבמעשה בי"ד לכו"ע חיישינן גם בלי חתימה וכ"כ הרא"ש והטור בסעיף כ"א.

את הספרים של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

עין משפט ב.

חז"מ סימן מו סעיף ז

ז. באחת מהאפשרויות ניתן לקיים השטר. האחד, ^א שיהיו הדיינים מכירים כתב יד העדים, השני, ^ב שיחתמו העדים בפני הדיינים. השלישי, שיבואו העדים החתומים בו ^ג ויאמרו זה כתב ידינו ואנו עדים בדבר הזה. הרביעי, שיבואו עדים אחרים ^ד ויעידו שזה כתב ידם של פלוני ופלוני. החמישי, ^ה שיהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר ^ו מב' ^ז

ג. מכתובות כ"א ע"ב ש"מ דיינים המכירים. וכתב בפעמוני זהב דאין צריך כל אחד מהדיינים להעיד בפני חבריו שמכיר החתימה, אלא השלושה יכירו ויקיימו בלי שום הגדת עדות ע"ש.

ד. פשוט הוא מדין שהדיינים מכירים חתימתם כ"ש כשחתמו בפניהם. וכתב הסמ"ע אפי' חתמו בפני הדיינים בלילה מהני לקיום.

ה. ממשנה זה אומר כתב ידי וכחכמים בדף כ' ע"ב. ואנו עדים פירוש שזוכרים העדות נתיבות ס"ק י' דאל"כ לאו כלום כמבואר בסעיף י' בשו"ע. ועיין בפעמוני זהב על השו"ע סעיף ז' וסעיף י'.

ו. כתובות כ"א ע"א, מימרא דרב יהודה אמר רב, וה"ה לא מת, ואורחא דמילתא נקטה הגמ' מת. ואם העדים אומרים כתי' הוא זה ואחרים אומרים שאין זה כתב ידם אם בכה"ג צריך קיום אחר, דבר זה במחלוקת בתוספתא כ"כ הש"ך בס"ק י"ב.

ובקיום הכרת הכתב ע"י טביעות עין, הולכים אחר רוב דעות. כ"כ הנתיבות בס"ק י"א. עדות שזה כתב ידו של פלוני מהני אפי' מתוך הכתב, ואפי' שלא בפניו, כ"כ הריב"ש סי' שפ"ב והביאו הרמ"א, וטעמו כיון שקיום שטרות מדרבנן הקילו. והש"ך כתב דהריב"ש נסתפק בזה והרא"ש דעתו שאין מועיל ע"י כתב ותמה על דברי הרמ"א ואפי' בדבר דרבנן אין לחלק וצ"ע.

והנתיבות כתב דכשהעדים מעידים על כתב ידם וחתימתן כיון דקימ"ל על מנה שבשטר הם מעידים לא מועיל עדותם בכתב. ובקיום שמעידים שזה כתי' של אלו אפי' אין מכירין אלא רוב החתימה משמו או משם אביו מועיל כ"כ הש"ך ס"ק ט"ו.

ז. ממשנה כתובות י"ח ע"ב. או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר.

ח. כתב המחבר מב' שטרות של ב' שדות שאכלום בעליהם שלוש שנים אכילה גלויה נכונה בלא שום יראה ופחד מתביעה בעולם, או מב' שטרי כתובות וכלכד שב' שטרות אלו או הכתובות יצאו מתחת ידי אחר ולא מתחת יד זה שרוצה לקיים שטרו דשמא הוא זייף הכל.

ולדעת הרמ"ה בעינן שיצאו מתחת יד שניים, ולא מתחת יד אחד, והש"ך כתב שנראה כדעתו.

שטרות אחרות, ומשווים בי"ד הכתבים.

עין משפט ד.

ח"מ סימן ז סעיף ה

ה ו. י"א דשתויי יין ט מותר לו לדון דיני ממונות, אבל להורות באיסורין פסול, ואפי' שתה רק רביעית, אבל ביינות שלנו שאינם חזקים יש להתיר בשתיית רביעית.

אבל על שדה אחת אפשר שזה זיוף וגזמין כך והניחו לאכול. סמ"ע. גם מב' שטרי כתובות בעינן שישבו אותם נשים תחת בעליהן ג' שנים בשופי כ"כ הסמ"ע והש"ך חלק דלא בעינן כן ודלא משמע כן מרמב"ם והמחבר, וכן נראה דעת שאר הפוסקים וכן עיקר.

ודוקא מב' שטרות של שדות או כתובות, אבל משטרי חוב או משוברים אין מקיימין שהרי לא שייך בהם שאכלום בעליהם ג' שנים.

והש"ך כתב דמג' שטרות מקיימין אף משטרי חוב ושוברים. נתיבות ס"ק י"ד. ואולי עפ"ז סומכים היום בקיום חתימות שמצרפים בשליחות הגט, ג' דמוי חתימות של ג' הדיינים כיון שהם ג' מקיימין אף מהם דלא גרע מג' שוברים. דלא גרע ממה שכתוב בסעיף י"ג במחבר שכותב חתימת ידו בפני עדים ואפי' על חרס ומשליכו בבי"ד עד שיוחזק, ועיין שם בסמ"ע ס"ק ל"ז דה"ה אמגילתא, רק שיהיה בראש ולא באמצעיתו, ואולי מזה ג"כ נזהרים בקיום ג' חתימות על ג' פתקין חתוכין, שלא יהיה אפשר לזייף מלמעלה.

ואם ב' השטרות האחרים מקיימים אפי' שטרי חוב ואפי' שיצאו מתחת יד בעל השטר שרוצה לקיימו, לדעת הב"י בשם רש"י לא מהני ולדעת הר"ן בדעת הרמב"ם מהני והביא ב' הדעות הרמ"א, אבל לדעת המחבר אפי' משטר אחד שהוחזק בבי"ד מקיימין ממנו לבדו כמו מב' שטרי שדות, ולדעת הראב"ד אין מקיימין משטר אחד אפי' מקויים ועיין בש"ך. וי"א דמקיימין גם מחתימת ידו בספר. כ"כ הר"ן בפ"ב דכתובות.

ט. עיין בפ"ת שהביא ממדרש שחולק. ועיין בתוס' סנהדרין מ"ב ע"א.

י. לפ"ז דין של עביד איניש דינא לנפשיה שמותר, יהיה אסור לשתויי יין לעשות דין לעצמו, שזה הוראה באיסורין. אמנם גם באיסורין אם פוסק מתוך השו"ע שרי.

את הספרים של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל,
ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477

ה. ז. אין עד כ' נעשה דיין, ודוקא אם ל' העיד כבר אינו יכול להצטרף לדון על אותו מעשה. אבל דיינים שראו מ' אפי' כיוונו בתורת עדות אם זה היה ביום, י' דנים ע"פ ראיתם דלא תהיה שמיעה גדולה מראייה, ואם ראו בלילה דנים ע"פ עדות אחרת.

הגה: ח. מה שאין עד נעשה דיין רק בדברים שהם ס' מן התורה, אבל בדרכן דנים, דעד נעשה דיין.

עין משפט ה. חו"מ סימן מו סעיף ד

ד. אין מקיימין שטרות אלא בשלושה מפני שהוא דין, ולפיכך אין

כ. דבעינן עדות שאתה יכול להזימה, והדן בעצמו לא יקבל הזמה על עצמו, או מטעם דכתיב ועמדו שני האנשים, ועיין כתובות דף כ"א.

ל. תוס' בתרא קי"ד ע"א ומימרא דרב יהודה שם וכן כתבו הרמב"ם והרא"ש. והגם שבעדות בנמצא אחד מהם קרוב או פסול העדות בטלה ופוסל בכוונה להעיד לבד, עיין בש"ך בסי' ל"ז שכתב דשם צ"ל גזירת הכתוב בעדות.

מ. ואם בשעת מעשה הוזמן הדיין לשם עדות, דיין זה אינו יכול לדון כלל, גם ע"פ עדים אחרים וי"א דאף אם הוזמן דן ע"פ עדות אחרים, ודעה ראשונה היא דעת הרמב"ן והרא"ש ושכן ראוי להורות, וזו גם סברת הרשב"ם בבתרא קי"ג ע"ב. ודעה שניה נראה שזו דעת הרמב"ם כ"כ בב"י.

נ. דאין עליהם בזה תורת עדות כ"כ הסמ"ע. ומש"כ ביום היינו בשעה שראויה לדון כ"כ הטור. ומה שדנים ביום, היינו אפי' אחרי כמה ימים, כיון שראיתם הייתה ביום, משא"כ בראו בלילה דאז לא מהני שמיעה בלילה ולא מהני גם ראיה לדון עליה, עד שיעידו לפניהם אחרים. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ס. תוס' כתובות כ"ב ע"ב. ונ"י שם כת' אבל בדרכן עד נעשה דיין, וכן המחבר בסי' מ"ו כת' שעד הרואה בלילה נעשה דיין בקיום שטרות שהם דרבנן, ועיין בסמ"ע ס"ק ט"ז. והש"ך כתב בשם הב"ח דבראוהו ביו"ט או בשבת שאין דנים בהם הגם שזה מדרבנן מגזירה שמא יכתוב, מ"מ אינם יכולים לדון דכל מה דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, והט"ז תמה על זה והסיק דיכולים לדון בכה"ג וכן העלה התומים והקצות ע"ש. ועוד כתב הש"ך בסי' מ"ו דעד שחתום בשטר אינו דן באותו שטר עצמו וכן הוא מכתובות ק"ה ע"ב ורמב"ם פכ"ג מהלכות סנהדרין.

מקיימין שטרות ^ע בלילה.

* ואם קיימו בשניים ^פ לא הוי קיום, ויש מי שכתב מאחר שנהגו שהרב תופס ישיבה מקיימו ביחיד הוי מנהג שמבטל הלכה וכיון שקיום שטרות ^צ מדרבנן יש לסמוך עליו

עין משפט ו. חו"מ סימן מו סעיף כו

כו. כז. ג' שישבו לקיים השטר, ובאו ב' עדים ועירערו על אחד מהם שהוא גזלן וכיוצא בו, ובאו שנים ^ק אחרים והעידו שהוא חזר בתשובה, ^י אם לפני שחתמו העידו האחרונים שחזר בתשובה, הרי זה חותם עמהם, שהרי ג' כשרים היו בטרם החתימה, ואם העידו שחזר בתשובה אחר החתימה של השניים האחרים, אינו חותם עמהם, שהרי הוא כמי ^ש

ע. ואם עברו וקיימו בלילה תלוי במחלוקת בעברו ודנו בלילה, ואם נתרצו המלוה והלוה שיקיימו בלילה מועיל כ"כ הסמ"ע והש"ך. וכתב הנתיבות בס"ק ד' דבשטר שגובה ממשעבדי צ"ע אם מועיל הסכמתם אם לא שיש מנהג. ואם יש מנהג ג"כ לקיים בלילה אפשר דמהני כ"כ הש"ך בס"ק ח'.

פ. דהו"ל כעדים מפי עדים דלא מהני, אבל שלושה שהן ביד מקיימין חתימתן ואז הבי"ד הדנים על שטר זה לאחר זמן הו"ל כאילו שמעו העדות מעידי השטר עצמן, ועיין בש"ך אם העדים עצמם העידו שזה כת"י ובנתיבות ס"ק ה'.

צ. הש"ך כתב דאם הלוה טוען מזויף, הקיום הוא מן התורה, ואם המלוה אומר שאינו יודע כלל מי הם העדים, ומאיזה מקום הם לכו"ע הקיום מן התורה ובוזה לא יועיל המנהג או קיום שניים ועיין נתיבות ס"ק ו'. ועיין ברדב"ז ח"א סי' שס"ח שכתב דראוי לבטל מנהג זה דנפיק מיניה חורבה ועוד כתב דאם הלוה והמלוה ממקום שנהגו הולכים אחר מנהגם אפי' הוציאו השטר במקום שלא נהגו והביאו בספר פעמוני זהב ע"ש.

ק. ה"ה ב' הדיינים עצמם לפני שחתמו יכולים להעיד שחזר בתשובה, ש"ך ס"ק ס"ד.

ר. מימרא דר' אבא בר הונא אמר רב בכתובות כ"א ע"ב. ומסקנת הגמ' בדף כ"ב ע"א כפירוש ר"ת ורי"ף וכ"כ התוס' בשם ר"ח דכיון שהודו לראשונים שגזלן היה, העירעור מבטל ועד מושב השלושה, שהואיל ואמת שנפסל הוי בחזקת פסלות עד שיועד לנו כשרותו, דאם לא נפרש כן הרי תרי ותרי ויש להעמיד האיש על חזקתו. ועיין בבאר הגולה.

ש. וצריכים להוועד ולקבל העדות מחדש ולחתום מחדש, ומסתבר שצריך גם אישור חדש. וכתב הטור דכל זה שהשניים האחרים מעידים שעשה תשובה ומודים לראשונים שהוא

שאינו בעת חתימת השנים.

היה גזלן, אבל אם הם מעידים שהוא לא גזלן הוי תרי ותרי ופסול מספק משום שלהוציא ממון אנו אומרים מעמידים הממון בחזקתו, כ"כ הרמב"ם והטור בסי' ל"ד סעיף כ"ח, ועיין בש"ך ס"ק ס"ה. וזה דלא כבאר הגולה שאמר בתרי ותרי אוקי גברא אחזקתיה. וכתב הש"ך דגם אחרי חתימת השניים אם יבואו שניים אחרים ויעידו שעשה תשובה מהני לדעת רש"י שיכול גם הוא להצטרף וכתב שכן עיקר. ורק בדיינים אחרי שכבר חתמו אינם יכולים להעיד שעשה תשובה דנוגעים הם שלא יאמרו שישבו עם פסול.